

॥ ३९ ॥ ४० ॥ केषांचित्मूढानां धीमतामप्यर्थो न आत्यंतिकश्रेयस्कर इत्याह अर्थश्रेयसि अर्थसाध्ये श्रेयसि ज्योतिष्टोमादौ ॥ ४१ ॥ कार्पण्यं अर्थव्ययोपस्थितौ दैन्यं दर्पः परपरिभवेच्छा मानः अहमेव श्रेष्ठः इति मतिः भयं स्वोच्छेदशंका उद्वेगः शंकाकृतं चित्तस्यानवस्थितत्वं ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ सहंतिसहंते ॥ ४४ ॥ अर्थाः दुःखं प्रयच्छंति यदि परित्यक्तुं मिष्यंते तस्मात्नाशं अर्थार्जनादिजंदुःखं न चिंतयेत् ॥ ४५ ॥ पिपासायाः तृष्णायाः ॥ ४६ ॥ गृह्येत् इच्छानं कर्तुं तत्र यौवनादौ ॥ ४७ ॥ संचयान् अर्थान् तज्जान् अर्थत्यागजान् अनीहार्थः यदृच्छालब्धोर्थः ॥ ४८ ॥ न स्पर्शनं अस्पर्शनं सुषुपेति न शब्देन नैकधेत्यादिवत्समासः राजतः सलिलादग्रे श्वोरतः स्वजनादपि ॥ भयमर्थवृत्तां नित्यं मृत्योः प्राणभृतामिव ॥ ३९ ॥ तथा त्वामिषमाकाशोपक्षिभिः श्वापदैर्भुवि ॥ भक्ष्यते सलिले मत्स्यैस्तथा सर्वत्र वित्तवान् ॥ ४० ॥ अर्थ एव हि केषांचिदनर्थं भजते नृणां ॥ अर्थश्रेयसि चासक्तो न श्रेयो विंदते नरः ॥ ४१ ॥ तस्मादर्थगमाः सर्वे मनोमोहविवर्द्धनाः ॥ कापण्यं दर्पमानौ च भयमुद्वेग एव च ॥ ४२ ॥ अर्थजानि विदुः प्राज्ञा दुःखान्येतानि देहिनां ॥ अर्थस्योत्पादने चैव पालने च तथा क्षये ॥ ४३ ॥ सहंति च महदुःखं प्रति अंतो नास्ति पिपासायाः संतोषः परमं सुखं ॥ तस्मात्संतोषमेव ह परं पश्यंति पंडिताः ॥ ४४ ॥ अनित्यं यौवनं रूपं जीवितं रत्नसंचयः ॥ ऐश्वर्यं प्रियसंवासो गृह्येत तत्र न पंडितः ॥ ४५ ॥ त्यजेत सचयांस्तस्मात्तज्जान् क्लेशान्सहेतवः ॥ न हि संचयवान्कश्चिदृश्यते निरुपद्रवः ॥ अतश्च धार्मिकैः पुंभिरनीहार्थः प्रशस्यते ॥ ४६ ॥ धर्मातः ॥ ५० ॥ युधिष्ठिर उवाच नार्थोपभोगलिप्सा र्थमियमर्थेषु तामम ॥ भरणार्थं तु विप्राणां ब्रह्मन्कांक्षेन लोभतः ॥ ५१ ॥ कथं त्वस्मद्विधो ब्रह्मन्वर्त्तमानो गृहाश्रमे ॥ भरणं पालनं चापि न कुर्यादनुयायिनां ॥ ५२ ॥ संविभागो हि भूतानां सर्वेषामेव दृश्यते ॥ तथैवापचमानेभ्यः प्रदेयं गृहमेधिना ॥ ५३ ॥ तृणानि भूमिरुदकं वा क्रतुर्थं च सूनृता ॥ सतामेतानि गृहेषु नोच्छिद्यंते कदाचन ॥ ५४ ॥ देयमार्तस्य शयनं स्थितश्रांतस्य चासनं ॥ तृषितस्य च पानीयं क्षुधितस्य च भोजनं ॥ ५५ ॥ ४९ ॥ एवं सर्वेषु अर्थवत् यौवनादिषु अर्थतः धनान् ॥ ५० ॥ अर्थोपभोगः विषयोपभोगः अर्थेषु तामनेषु ताम अर्थः प्रकारे विषये वित्तकारणवस्तुष्विति विश्वः आत्मोपभोगेति पाठो निर्मूलः ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ भूतानामिति देवपितृमनुष्याणामुपलक्षणं दृश्यते पंचमहायज्ञेषु अपचमानेभ्यः यतिश्च ब्रह्मचारी च पक्वान् स्वामिनावुभा विति स्मृतेर्यत्यादिभ्यः ॥ ५३ ॥ तृणानि आसनार्थानि ॥ ५४ ॥ स्थितश्रांतस्य स्थितः ऊर्ध्वस्थितः तत्सहितस्य श्रांतस्य च आसनं तृणमयं दद्यादतिथये इति शेषः ॥ ५५ ॥